

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA

Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

I. Przedmiotowy system oceniania opracowany w oparciu o:

1. Statut Gimnazjum Publicznego im. Róży Zamoyskiej w Zwierzyńcu.
2. „Program do wiedzy o społeczeństwie dla klas I- III gimnazjum”.

II. Przedmiotem oceniania są:

- wiadomości
- umiejętności
- postawa

III. Formy aktywności podlegające ocenie:

- sprawdziany, testy
- odpowiedzi ustne,
- kartkówki,
- aktywność na zajęciach,
- prace projektowe- ankiety, referaty, prezentacje multimedialne
- praca indywidualna i grupowa,
- prace domowe,
- aktywność pozalekcyjna- konkursy

IV. Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów:

1. Przedmiotem oceniania są różne formy aktywności uczniów.
2. Ze względu na specyfikę przedmiotu około 20 % treści określanych w podstawie programowej wiedzy o społeczeństwie powinno być realizowanych w formie uczniowskiego projektu edukacyjnego. Projekt powinien mieć charakter zespołowy; jednak poszczególne zadania mogą być realizowane indywidualnie. Wskazane jest, by uczeń uczestniczył, w co najmniej jednym projekcie w każdym roku nauczania przedmiotu.
3. W przypadku sprawdzianów przyjmuje się następującą skalę procentową odpowiadającą poszczególnym ocenom:
0 - 33% pkt.- ocena niedostateczna
powyżej 33% pkt.- ocena dopuszczająca
od 50% pkt.- ocena dostateczna
od 75% pkt.- ocena dobra
od 90 % pkt.- ocena bardzo dobra
Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który pracę napisał na ocenę bardzo dobrą i prawidłowo rozwiązał zadanie dodatkowe (nauczyciel jest zobowiązany podać zadanie dodatkowe).
4. Sprawdziany podsumowujące poszczególne działy poprzedzone są lekcją powtórzeniową, z podaniem zakresu materiału, zapowiedziane z tygodniowym wyprzedzeniem.
5. Jeżeli uczeń nie był na sprawdzianie z przyczyn losowych ma obowiązek napisania go w ciągu 14 dni od powrotu do szkoły.
6. Nauczyciel zobowiązany jest ocenić i udostępnić uczniom sprawdzian w ciągu dwóch tygodni od terminu jego odbycia.
7. Uczeń ma prawo poprawy oceny z każdego sprawdzianu w terminie 10 dni nauki szkolnej od otrzymania oceny niedostatecznej i dopuszczającej (stopień dostateczny lub dobry po uzgodnieniu z nauczycielem). Poprawa odbywa się poza lekcjami w terminie wyznaczonym przez nauczyciela np. podczas konsultacji.
8. Kartkówki (10 - 15 min.) obejmują zakres materiału z 1-3 ostatnich lekcji. Ta forma kontroli wiadomości może być niezapowiedziana.
9. Wszelkie sprawdziany i inne prace pisemne nauczyciel przechowuje w teczce do końca roku szkolnego.
10. Rodzic w każdej chwili ma prawo wglądu do sprawdzianów.

11. Uczeń ma prawo raz w semestrze zgłosić brak przygotowania do zajęć- tzw. „szansa” nie dotyczy to ustalonych wcześniej sprawdzianów lub kartkówek.
12. Aktywność na lekcjach oceniana jest przy pomocy + . Trzy plusy dają częściową ocenę bardzo dobrą.
13. Uczeń ma obowiązek prowadzenia zeszytu przedmiotowego.
14. Uczeń otrzymuje w ciągu semestru przy jednej godzinie tygodniowo- przynajmniej trzy oceny częściowe.
15. Oceny śródroczne i roczne nie są średnią arytmetyczną ocen częściowych.
16. Przy wystawianiu rocznej oceny klasyfikacyjnej bierze się pod uwagę również ocenę z pierwszego półrocza.
17. Informuje się uczniów i ich rodziców (prawnych opiekunów) o przewidywanych ocenach niedostatecznych na miesiąc przed klasyfikacją.
18. Informuje się uczniów o przewidywanych ocenach śródrocznych i rocznych na dwa tygodnie przed klasyfikacją.

Wymagania na poszczególne oceny kl. II

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rozdział I: Ja i moje otoczenie						
1. Ja, czyli kto?	<ul style="list-style-type: none"> - tożsamość - tożsamość osobista i społeczna - samoocena - praca nad sobą - styl życia - aktywny i bierny styl życia - sposoby spędzania wolnego czasu - samorealizacja - konsumpcyjny styl życia - współczesne autorytety 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: samoocena, samorealizacja, autorytet - dokonuje samooceny - tłumaczy, czym jest styl życia - podaje przykłady aktywnego i biernego spędzania wolnego czasu 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: tożsamość, konsumpcjonizm - wymienia elementy tożsamości - odróżnia tożsamość osobistą od społecznej - charakteryzuje własny styl życia - omawia różnice pomiędzy aktywnym i biernym stylem życia - wskazuje współczesne autorytety 	<ul style="list-style-type: none"> - podejmuje działania mające na celu eliminację swoich wad i wykorzystywanie atutów - wymienia czynniki kształtujące styl życia - przedstawia negatywne i pozytywne strony konsumpcyjnego stylu życia, na podstawie tekstu źródłowego - wyjaśnia terminy: konformizm, nonkonformizm 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje sposoby poprawienia samooceny - uzasadnia, jaki sposób spędzania wolnego czasu jest najkorzystniejszy dla człowieka - wskazuje osobę, którą uważa za autorytet, i uzasadnia swój wybór 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia negatywne skutki zaniżonej lub zawyżonej samooceny - odróżnia autorytety rzeczywiste od pozornych
2. Człowiek istotą społeczną	<ul style="list-style-type: none"> - socjalizacja - czynniki ułatwiające i utrudniające 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, co to znaczy, że człowiek jest istotą społeczną 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin: socjalizacja - wymienia role 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, co decyduje o dobrych relacjach z innymi ludźmi 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje czynniki sprzyjające socjalizacji i ją 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przyczyny konfliktu ról społecznych

	<p>socjalizację</p> <ul style="list-style-type: none"> - role społeczne - konflikt ról 	<ul style="list-style-type: none"> - wylicza pełnione przez siebie role społeczne 	<p>społeczne, jakie może odgrywać człowiek</p>	<ul style="list-style-type: none"> - określa, w jakich sytuacjach człowiek może utracić swoją indywidualność, na podstawie tekstu źródłowego 	<p>ograniczające</p>	
3. Porozumiewamy się	<ul style="list-style-type: none"> - komunikacja werbalna i niewerbalna - nadawca i odbiorca - zasady skutecznej komunikacji - mowa ciała - umiejętność publicznych wystąpień - prowadzenie dyskusji i debaty - praca zespołowa 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega komunikacja werbalna i niewerbalna - prowadzi rozmowę w sposób kulturalny - wskazuje sposoby podejmowania decyzji w grupie 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje zasady skutecznego porozumiewania się - wymienia podstawowe zasady publicznych wystąpień 	<ul style="list-style-type: none"> - przekazuje komunikat w sposób werbalny i niewerbalny - odczytuje w sposób prawidłowy gesty rozmowy - określa reguły przemawiania w sytuacjach oficjalnych - podaje zalety pracy zespołowej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie mowy ciała w akcie komunikacji - uczestniczy w dyskusji lub debacie na wybrany temat 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje publicznie przygotowane wystąpienie - tłumaczy, na czym polega debata oksfordzka
4. Nie taki konflikt straszny	<ul style="list-style-type: none"> - przyczyny powstawania konfliktów - najczęstsze sytuacje konfliktowe - sposoby rozwiązywania konfliktów - skuteczne prowadzenie negocjacji 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: konflikt, negocjacje, kompromis - podaje przykłady sytuacji konfliktowych w codziennym życiu 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia różne typy zachowań i postaw w sytuacjach konfliktowych - wskazuje sposoby rozwiązywania konfliktów - tłumaczy, na czym polega konflikt pokoleń, na podstawie tekstu źródłowego 	<ul style="list-style-type: none"> - określa najczęstsze przyczyny konfliktów we współczesnym świecie - wskazuje problemy, z którymi najczęściej wiąże się konflikt pokoleń, na podstawie tekstu źródłowego 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje negatywne skutki różnych zachowań w sytuacjach konfliktowych 	<ul style="list-style-type: none"> - symuluje prowadzenie mediacji pomiędzy zwaśnionymi stronami
5. Grupy społeczne	<ul style="list-style-type: none"> - zbiorowość a grupa społeczna - przyczyny powstawania grup społecznych - podział grup społecznych - hierarchia w grupie - rodzina jako 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest zbiorowość, a czym – grupa społeczna - podaje nazwy grup społecznych, do których należy - wymienia funkcje rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę kontaktów i więzi z innymi ludźmi w życiu człowieka - przedstawia podział grup społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia korzyści płynące z przynależności do różnych grup społecznych - dostrzega wpływ grupy na jednostkę - charakteryzuje współczesny model rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia hierarchię grupy - przedstawia cechy, jakie powinien mieć przywódca grupy - tłumaczy, na czym polega wartość i rola rodziny oraz specyfika więzi rodzinnych 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: rodzina niepełna, rodzina przybrana, rodzina zastępcza

	podstawowa grupa społeczna - funkcje rodziny					
6. Życie szkoły	- władze szkolne - statut szkoły - prawa i obowiązki ucznia - zadania samorządu uczniowskiego	- wyjaśnia, czym jest statut szkoły - wymienia podstawowe prawa i obowiązki ucznia	- omawia strukturę władz szkoły - podaje przykłady działań samorządu uczniowskiego	- określa zadania poszczególnych organów władz szkoły - przedstawia historię swojej szkoły i biografię jej patrona	- podaje sposoby aktywnego uczestniczenia w życiu szkoły	- omawia wybrany problem swojej społeczności szkolnej i wskazuje sposoby jego rozwiązania
7. Normy i zasady	- formalne i nieformalne normy społeczne - funkcje norm społecznych - prawa obywatelskie - tolerancja i rodzaje nietolerancji - dyskryminacja osób i grup społecznych	- rozpoznaje podstawowe zasady i normy współżycia społecznego - wymienia podstawowe prawa obywatelskie Polaków - omawia przyczyny dyskryminacji w szkole	- wyjaśnia, dlaczego należy przestrzegać norm społecznych - tłumaczy, na czym polega tolerancja i nietolerancja - podaje przyczyny nietolerancji	- podaje przykłady postępowania zgodne z określonymi normami - omawia skutki nieprzestrzegania norm społecznych - przedstawia prawa i wolności obywatelskie Polaków - określa, czym zajmuje się Rzecznik Praw Obywatelskich w Polsce - wyjaśnia termin: wolność słowa - rozpoznaje zagrożenia związane z nietolerancją, na podstawie tekstu źródłowego	- uzasadnia, które normy społeczne uważa za najważniejsze - wymienia przykłady nietolerancji we współczesnym świecie	- przedstawia sposoby zapobiegania dyskryminacji w szkole
Rozdział II: Naród i społeczeństwo						
1. Mój udział w życiu społecznym	- społeczność - społeczność lokalna - tradycja lokalna - lokalne stowarzyszenia i organizacje - potrzeby człowieka i ich podział - hierarchia potrzeb	- wyjaśnia terminy: społeczność, społeczność lokalna - tłumaczy, czym są potrzeby - wskazuje potrzeby niższego i wyższego rzędu	- wymienia elementy składające się na tradycję lokalną swojego miejsca zamieszkania - podaje informacje na temat swojej najbliższej okolicy - wymienia różne sposoby realizacji tej samej potrzeby	- wymienia korzyści płynące z życia w społeczności - podaje przykłady stowarzyszeń i organizacji lokalnych - charakteryzuje działalność lokalnego stowarzyszenia, na podstawie tekstu źródłowego	- określa zadania lokalnych stowarzyszeń i organizacji - omawia problemy występujące w społeczności lokalnej	- inicjuje działania mające na celu rozwiązanie lokalnych problemów

				- przedstawia hierarchię potrzeb według A. Masłowa		
2. Razem stanowimy naród	<ul style="list-style-type: none"> - naród - tożsamość narodowa - dziedzictwo narodowe - symbole narodowe i ich historia - kształtowanie się narodu polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin: naród - wymienia polskie symbole narodowe 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: tożsamość narodowa, dziedzictwo narodowe - podaje daty polskich świąt narodowych - omawia czynniki sprzyjające kształtowaniu się narodów 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady polskiego dziedzictwa narodowego - określa rolę symboli narodowych 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia etapy powstawania narodu polskiego - wyjaśnia, dlaczego utrata niepodległości i okres zaborów wpłynęły na kształtowanie świadomości narodowej Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia zalety uczestnictwa w tworzeniu kultury narodowej - omawia dobre oraz złe strony wielonarodowości
3. Od patriotyzmu do szowinizmu	<ul style="list-style-type: none"> - ojczyzna - mała ojczyzna - patriotyzm - patriotyzm lokalny - nacjonalizm, szowinizm, rasizm, kosmopolityzm - stereotypy narodowe 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: ojczyzna, patriotyzm - przedstawia obowiązki obywateli wobec ojczyzny 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, na czym polega patriotyzm lokalny - wymienia rodzaje patriotyzmu, na podstawie tekstu źródłowego - charakteryzuje różne postawy patriotyczne – nacjonalizm, szowinizm i kosmopolityzm - określa, czym jest stereotyp i wymienia jego cechy - wyjaśnia, czym był Holocaust 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice pomiędzy patriotyzmem a nacjonalizmem i szowinizmem 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje współczesne formy patriotyzmu - omawia przyczyny Holocaustu 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie stereotypu w odniesieniu do narodów - podaje przykłady pozytywnych stereotypów narodowych
4. Mniejszości narodowe	<ul style="list-style-type: none"> - mniejszości narodowe i etniczne - prawa mniejszości narodowych i etnicznych - emigracja i imigracja - Polonia na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: mniejszości narodowe, mniejszości etniczne - wymienia mniejszości narodowe i etniczne mieszkające w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje podstawowe prawa mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce - uzasadnia konieczność poszanowania odrębności kulturowej mniejszości 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia prawa mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce - wskazuje na mapie państwo, w którym znajduje się największe skupisko Polonii - podaje czynniki wpływające na 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje więzi łączące Polonię z państwem i narodem polskim - wymienia dziedziny aktywności Polonii - omawia pozytywne i negatywne skutki emigracji Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia stosunek Polaków do mniejszości narodowych

			narodowych - wskazuje największe skupiska Polonii na świecie	kształtowanie poczucia odrębności kulturowej, na podstawie tekstu źródłowego		
5. Społeczeństwo i hierarchia społeczna	- społeczeństwo - społeczeństwo informacyjne - globalna wioska - klasy i warstwy społeczne - awans społeczny i degradacja społeczna	- wyjaśnia termin: społeczeństwo - wymienia klasy społeczne	- wyjaśnia termin: globalna wioska - tłumaczy, czym jest społeczeństwo informacyjne - wskazuje różnice między życiem społeczeństwa pierwotnego i współczesnego - charakteryzuje klasę średnią	- charakteryzuje klasy i warstwy społeczne - wymienia korzyści wynikające z obecności w społeczeństwie klasy średniej, na podstawie tekstu źródłowego	- opisuje funkcjonowanie wybranego społeczeństwa pierwotnego - przedstawia dobre i złe strony przynależności do wybranej klasy społecznej	- wyjaśnia, na czym polega awans społeczny i degradacja społeczna
6. Polskie społeczeństwo	- współczesne społeczeństwo polskie - podział klasowy polskiego społeczeństwa	- wymienia klasy społeczne występujące w Polsce	- charakteryzuje współczesne społeczeństwo polskie - przedstawia kwestie związane ze szkolnictwem wyższym w Polsce, na podstawie tekstu źródłowego	- charakteryzuje problemy społeczne występujące w Polsce	- omawia poziom wykształcenia społeczeństwa polskiego - przedstawia korzyści i zagrożenia, jakie niesie ze sobą powszechny dostęp do internetu	- tłumaczy przyczyny małej liczebności polskiej klasy średniej
Rozdział III: Państwo						
1. Po co ludziom państwo?	- państwo - państwa federacyjne i unitarne - cechy państwa - funkcje państwa - obywatelstwo - narodowość	- wyjaśnia termin: państwo - przyporządkowuje Polskę do właściwego rodzaju państwa - wymienia cechy państwa	- podaje nazwy trzech państw federacyjnych i unitarnych - określa funkcje państwa - rozróżnia pojęcia <i>obywatelstwo</i> i <i>narodowość</i>	- omawia cechy państwa - opisuje wewnętrzne i zewnętrzne funkcje państwa - wyjaśnia termin: repatriacja	- wskazuje na mapie państwa federacyjne i unitarne - przedstawia sposoby uzyskania obywatelstwa polskiego	- samodzielnie tworzy definicje państwa federacyjnego i państwa unitarnego - ocenia relacje państwo – obywatel
2. Ustroje polityczne	- państwa demokratyczne, autorytarne i totalitarne - republika	- charakteryzuje ustroje: demokratyczny, autorytarny i totalitarny	- wymienia nazwy dwóch państw demokratycznych, autorytarnych i totalitarnych	- charakteryzuje rolę obywateli w państwie demokratycznym, autorytarnym i totalitarnym	- opisuje sposoby powstawania trzech typów ustrojów politycznych - wyjaśnia genezę	- rozpoznaje przywódców najważniejszych państw współczesnych - wyjaśnia terminy:

	<ul style="list-style-type: none"> - monarchia - system prezydencki, parlamentarny i mieszany 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice między monarchią a republiką 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje nazwy dwóch monarchii i republik - opisuje, na czym polegają mechanizmy wpajania społeczeństwu określonej ideologii, na podstawie tekstu źródłowego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: ideologia, gospodarka centralnie sterowana, kadencja 	<ul style="list-style-type: none"> różnych form rządów - wskazuje na mapie państwa demokratyczne, autorytarne i totalitarne - odszukuje na mapie monarchie i republiki 	<ul style="list-style-type: none"> indoktrynacja, pucz, system prezydencki, parlamentarny i mieszany
3. Demokracja	<ul style="list-style-type: none"> - demokracja bezpośrednia i pośrednia - istota demokracji - termin: prawa człowieka - prawa i wolności obywatelskie w państwie demokratycznym 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia istotę demokracji - wymienia prawa i wolności obywatelskie w państwie demokratycznym - wyjaśnia terminy: radni, posłowie, referendum 	<ul style="list-style-type: none"> - odróżnia demokrację bezpośrednią od pośredniej - podaje przykłady zastosowania różnych form demokracji bezpośredniej i pośredniej - tłumaczy, czym jest kultura polityczna, na podstawie tekstu źródłowego - uczestniczy w dyskusji na temat stosowania zasad demokratycznych w życiu codziennym - wyjaśnia terminy: inicjatywa obywatelska, plebiscyt, konsultacje społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jaki sposób państwo demokratyczne dba o dobro obywateli - wymienia przykłady praw przysługujących obywatelom w krajach demokratycznych - przyporządkowuje prawa obywateli do odpowiednich kategorii praw 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, na czym polegają różne rodzaje demokracji - uzasadnia wyższość demokracji nad innymi ustrojami politycznymi 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie kultury politycznej dla funkcjonowania państwa demokratycznego
4. Zalety i wady demokracji	<ul style="list-style-type: none"> - zalety i wady demokracji - demokracja większościowa i konstytucyjna - dobro państwa a dobro partii 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia zalety i wady ustroju demokratycznego 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, na czym polega demokracja większościowa i demokracja konstytucyjna - wyjaśnia, na czym polegają działania dla dobra państwa 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia zagrożenia, które wiążą się z demokracją większościową - przedstawia znaczenie współpracy i kompromisu dla funkcjonowania demokracji, na 	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia pojęcia <i>dobro państwa</i> i <i>dobro partii</i> - wymienia cechy charakteru i osobowości, którymi powinien się odznaczać dobry polityk 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia swoją opinię na temat polskiej demokracji

				podstawie tekstu źródłowego		
5. Społeczeństwo obywatelskie	- obywatelstwo - inicjatywa obywatelska i społeczeństwo obywatelskie - formy społecznego protestu - obywatelskie nieposłuszeństwo	- wyjaśnia termin: obywatelstwo - wymienia prawa i obowiązki obywatela Polski - omawia cechy charakteryzujące dobrego obywatela	- tłumaczy, na czym polega istota społeczeństwa obywatelskiego - przedstawia formy udziału obywateli w życiu publicznym - rozróżnia formy społecznego protestu	- wymienia cechy, którymi powinny charakteryzować się osoby chcące brać aktywny udział w życiu społecznym, na podstawie tekstu źródłowego - uzasadnia konieczność udziału obywateli w życiu publicznym	- wyjaśnia terminy: „weto ludowe”, strajk pracowniczy, organizacja pożytku publicznego - uczestniczy w dyskusji dotyczącej wpływu obywateli na sprawy ważne dla całego państwa	- wskazuje sposoby rozwiązań problemów lokalnych i ogólnokrajowych z wykorzystaniem różnych form inicjatywy obywatelskiej - prowadzi dyskusję dotyczącą wpływu obywateli na sprawy ważne dla całego państwa
6. Organizacje pozarządowe	- organizacje pozarządowe - wolontariat - stowarzyszenia i fundacje	- rozróżnia trzy sektory życia społecznego - wyjaśnia termin: wolontariat - wyjaśnia termin: organizacja pozarządowa	- wskazuje różnice między działalnością fundacji i stowarzyszenia - omawia zadania organizacji pozarządowych	- przedstawia zasady wolontariatu - tłumaczy, jaką rolę odgrywają w społeczeństwie organizacje non profit, na podstawie tekstu źródłowego	- podaje przykłady organizacji non profit działających w najbliższej okolicy	- wskazuje korzyści wynikające z pracy wolontariuszy dla obywatela i społeczeństwa
7. Patologie w państwie demokratycznym	- demagogia - populizm - przykłady patologii władzy: korupcja, biurokratyzacja, centralizacja	- wymienia patologie władzy - wskazuje przykłady nadmiernej biurokratyzacji	- wyjaśnia terminy: demagogia, populizm - tłumaczy, na czym polegają: korupcja, biurokratyzacja, centralizacja	- rozpoznaje wystąpienie o charakterze populistycznym - wymienia skutki korupcji	- uczestniczy w dyskusji lub debacie na temat sposobów zwalczania patologii władzy	- prowadzi dyskusję lub debatę na temat sposobów zwalczania patologii władzy - opracowuje szkolną kampanię walki z korupcją
Rozdział IV: Mój udział w życiu gospodarczym						
1. Po co ludziom pieniądze?	- historia pieniądza - karty płatnicze - konto bankowe - funkcje pieniądza	- wymienia funkcje pieniądza - wyjaśnia, jak należy posługiwać się kartą płatniczą	- przedstawia historię pieniądza - omawia funkcje pieniądza	- uczestniczy w dyskusji na temat przyszłości pieniądza - przedstawia pozytywne strony posiadania karty płatniczej	- wymienia pozytywne i negatywne skutki nieograniczonego dostępu do pieniędzy	- tłumaczy ideę wprowadzania wspólnej europejskiej waluty – euro
2. ABC	- gospodarka i jej	- wyjaśnia, czym jest	- charakteryzuje	- wskazuje różnice	- charakteryzuje	- wyjaśnia, czym jest

gospodarki	<p>działy</p> <ul style="list-style-type: none"> - gospodarka centralnie planowana - gospodarka wolnorynkowa - popyt i podaż - równowaga rynkowa - konkurencja i monopol 	<p>gospodarka</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: konkurencja, monopol 	<p>poszczególne działy gospodarki</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: popyt, podaż 	<p>między gospodarką centralnie planowaną i gospodarką wolnorynkową</p> <ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, na czym polega monopol i konkurencja 	<p>polską gospodarkę</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa zależność między popytem i podażą 	<p>koniunktura gospodarcza</p>
3. Ekonomia w moim domu	<ul style="list-style-type: none"> - gospodarstwo domowe - źródła dochodów gospodarstw domowych - budżet domowy - wydatki stałe i zmienne - konsument - prawa konsumenta - obowiązki sprzedawcy - umowa kupna-sprzedaży - gwarancja towaru - reklamacja - dochodzenie praw konsumenta 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest gospodarstwo domowe - przedstawia różne źródła dochodów w gospodarstwach domowych - planuje swoje wydatki - wyjaśnia, kim jest konsument - wymienia podstawowe prawa konsumenta - tłumaczy, czym jest gwarancja towaru 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia rodzaje gospodarstw domowych - podaje sposoby zgłaszania reklamacji - wskazuje instytucje zajmujące się ochroną praw konsumenta 	<ul style="list-style-type: none"> - planuje budżet domowy - wyjaśnia, czym są wydatki stałe i zmienne - podaje, na co należy zwrócić uwagę przy dokonywaniu zakupu towaru - omawia prawa konsumenta i obowiązki sprzedawcy - prawidłowo wypełnia formularz reklamacyjny 	<ul style="list-style-type: none"> - określa liczebność i rodzaje współczesnych polskich gospodarstw domowych 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia zadania rzecznika konsumentów - tłumaczy, czym zajmuje się Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
4. Podatki i budżet państwa	<ul style="list-style-type: none"> - idea podatków - rodzaje podatków w Polsce - budżet państwa 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin: podatek - uzasadnia potrzebę płacenia podatków - wyjaśnia, czym jest budżet państwa 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia rodzaje podatków w Polsce - podaje wysokość stawek podatkowych obowiązujących w Polsce - wskazuje źródła dochodów i wydatków państwa 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje rodzaje podatków w Polsce - tłumaczy, na czym polega zjawisko „szarej strefy” 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: deficyt budżetowy, NIP, PIT, CIT, VAT - oblicza wysokość podatku dochodowego płaconego przez obywatela 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje sposoby pokrywania deficytu budżetowego - ocenia skalę podatkową obowiązującą w Polsce na tle innych państw - przedstawia własne propozycje inicjatyw, które można by finansować z dochodów państwa

5. System bankowy	<ul style="list-style-type: none"> - system pieniężny - rodzaje banków i ich specyfika - usługi bankowe - reklama usług bankowych 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: waluta, konto bankowe, lokata, kredyt - określa istotę działalności banków 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: emisja, NBP, Rada Polityki Pieniężnej - omawia prawo popytu i podaży 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje szanse i zagrożenia wynikające z korzystania z różnorodnych usług bankowych 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia zadania Narodowego Banku Polskiego i Rady Polityki Pieniężnej - określa czynniki kształtujące prawo popytu i podaży - omawia rolę reklamy w sektorze bankowym 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, co wpływa na tworzenie systemu pieniężnego w danym państwie - porównuje i ocenia jakość usług bankowych - prezentuje ofertę wybranych banków internetowych
6. Giełda papierów wartościowych	<ul style="list-style-type: none"> - giełda i jej rodzaje - rodzaje papierów wartościowych - specyfika gry na giełdzie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: giełda, makler, akcja, obligacja 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: indeks giełdowy, hossa, bessa - wskazuje różnice między akcjami a obligacjami 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia nazwy miast, w których znajdują się największe współczesne giełdy papierów wartościowych 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje, na czym polega praca maklera i gra na giełdzie - ocenia ryzyko związane z grą na giełdzie 	<ul style="list-style-type: none"> - odszukuje w internecie informacje o wynikach indeksów giełdowych - przedstawia zasady funkcjonowania funduszy inwestycyjnych
7. Ożywienie gospodarcze i kryzys	<ul style="list-style-type: none"> - warunki rozwoju gospodarczego państwa - przyczyny kryzysu gospodarczego - wpływ władz państwowych na rozwój gospodarczy - produkt krajowy brutto i inne wskaźniki gospodarki: produkt narodowy brutto, produkt krajowy brutto na osobę 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: koniunktura, recesja, inflacja - wymienia skutki ożywienia i kryzysu gospodarczego dla obywateli 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: produkt krajowy brutto, produkt krajowy brutto na osobę - tłumaczy, za pomocą jakich wskaźników można ocenić stan gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> - określa czynniki wpływające na ożywienie i kryzys gospodarczy w państwie - wymienia skutki ożywienia i kryzysu gospodarczego dla państwa i przedsiębiorców - wskazuje szanse i zagrożenia wynikające z ingerencji władz państwowych w gospodarkę danego kraju 	<ul style="list-style-type: none"> - odszukuje w rocznikach statystycznych i internecie informacje o wartości wskaźników stanu gospodarki w Polsce - opisuje mechanizm powstawania inflacji 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia aktualny stan polskiej gospodarki - porównuje obecny stan polskiej gospodarki z sytuacją gospodarczą w innych krajach Unii Europejskiej - porównuje wskaźniki poziomu polskiej gospodarki ze wskaźnikami stanu gospodarki innych państw

Wymagania na poszczególne oceny kl. III

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Rozdział I: System polityczny państwa polskiego						
1. Konstytucja	<ul style="list-style-type: none"> - ustawa zasadnicza - zasady ustrojowe III RP - prawa i obowiązki obywatela Polski 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: konstytucja, suwerenność narodu - omawia różnicę między prawami a obowiązkami konstytucyjnymi - wymienia podstawowe prawa obywatelskie Polaków - określa obowiązki obywatelskie Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: preambuła, trójpodział władzy, państwo prawa, decentralizacja władzy - odszukuje w Konstytucji III RP rozdziały, w których zawarte są podstawowe zasady ustroju oraz wolności, prawa i obowiązki obywateli - na podstawie tekstu źródłowego podaje prawa dzieci zapisane w Konstytucji III RP 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie naczelnych zasad konstytucyjnych dla określenia ustroju państwa - omawia znaczenie praw i obowiązków wynikających z Konstytucji III RP - wymienia przykłady sytuacji, w których doszło do naruszenia praw obywateli - klasyfikuje prawa (osobiste, polityczne, ekonomiczne, socjalne i kulturalne) i podaje przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia znaczenie nadrzędności konstytucji nad innymi aktami prawnymi - interpretuje wybrane fragmenty Konstytucji III RP 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia jakość Konstytucji i prawa stanowionego w Polsce - porównuje Konstytucję III RP z rozwiązaniami ustrojowymi innych państw
2. Sejm i senat	<ul style="list-style-type: none"> - uprawnienia polskiego parlamentu - funkcjonowanie polskiego parlamentu - przebieg procesu ustawodawczego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin: immunitet - opisuje rolę parlamentu w koncepcji trójpodziału władzy - określa funkcje sejmu i senatu - wymienia warunki, które musi spełnić kandydat na posła lub senatora 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: próg wyborczy, Zgromadzenie Narodowe, inicjatywa ustawodawcza, ordynacja wyborcza, wotum zaufania, wotum nieufności - omawia funkcjonowanie polskiego parlamentu 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia podmioty, którym przysługuje inicjatywa ustawodawcza - opisuje, na czym polega praca parlamentarzysty - odszukuje w źródłach dodatkowe informacje na temat regulaminu pracy sejmu i senatu - interpretuje wybrane 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia genezę polskiego parlamentaryzmu - ocenia pracę wybranego parlamentarzysty - określa rolę Prezydenta RP i Trybunału Konstytucyjnego w procesie ustawodawczym - aktywnie 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia jakość prawa stanowionego przez polski sejm i senat - opisuje na podstawie ilustracji lub schematu salę posiedzeń sejmu - w czasie symulacji procesu ustawodawczego występuje z inicjatywą ustawodawczą i umiejętnie ją

			<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia kwestie związane z zasadami wyborczymi - tłumaczy, na czym polega proces ustawodawczy - wylicza uprawnienia sejmu i senatu w Polsce - charakteryzuje poszczególne etapy procesu ustawodawczego 	fragmenty Konstytucji III RP	<ul style="list-style-type: none"> uczestniczy w symulacji procesu ustawodawczego - wymienia i rozróżnia funkcje sejmu i senatu 	<ul style="list-style-type: none"> argumentuje - orientuje się w bieżących wydarzeniach związanych z funkcjonowaniem parlamentu
3. Rząd i prezydent	<ul style="list-style-type: none"> - organy władzy wykonawczej - funkcje i uprawnienia Rady Ministrów - rola i kompetencje Prezydenta RP - sposoby powoływania i odwoływania Rady Ministrów 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje rolę władzy wykonawczej w koncepcji trójpodziału władzy - podaje imię i nazwisko obecnego Prezydenta RP oraz aktualnego Prezesa Rady Ministrów 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia podstawowe kompetencje Prezydenta RP i Rady Ministrów - przedstawia procedury wyboru Prezydenta RP i Rady Ministrów 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: dymisja, Rada Gabinetowa, kontrasygnata, ratyfikacja - wymienia imiona i nazwiska wszystkich prezydentów Polski po 1989 r. - interpretuje wybrane fragmenty Konstytucji III RP 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje procedury odwołania Prezydenta RP i Rady Ministrów - porównuje kompetencje Prezydenta RP z uprawnieniami prezesa Rady Ministrów - ocenia pracę obecnego Prezydenta RP oraz aktualnych członków Rady Ministrów 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia zasadność tworzenia tzw. „gabinetów cieni” - prawidłowo interpretuje skutki finansowe realizacji różnych przedsięwzięć władzy wykonawczej
4. Władza sądowa	<ul style="list-style-type: none"> - rola i specyfika władzy sądowej - rodzaje sądów i trybunałów w Polsce - struktura sądów w Polsce - rola sędziego, prokuratury i policji 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin: prawo - charakteryzuje specyfikę władzy sądowej w koncepcji trójpodziału władzy - opisuje rolę sędziego w sprawowaniu władzy sądowej - uzasadnia konieczność 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: adwokat, radca prawny - wymienia rodzaje sądów i trybunałów w Polsce - tłumaczy, na czym polega zasada niezawisłości sędziów - rozróżnia specyfikę pracy prokuratury i policji - na podstawie tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia kompetencje poszczególnych organów władzy sądowej w Polsce - wyjaśnia, na czym polega zasada instancyjności sądów 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia działalność sądów, prokuratury i policji w Polsce - podaje nazwy instytucji, do których można się zwrócić w przypadku bycia świadkiem naruszenia prawa 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę międzynarodowych organów sądowych - identyfikuje i objaśnia problemy polskiego wymiaru sprawiedliwości - uzasadnia konieczność niezależności władzy sądowej od innych władz

		niezawisłości władzy sędziowskiej	źródłowego określa wpływ władzy sędziowskiej na życie obywateli oraz jej rolę we współczesnym państwie demokratycznym			
5. Idziemy na wybory	<ul style="list-style-type: none"> - legitymizacja władzy - ordynacja wyborcza - rodzaje ordynacji wyborczej - zasady demokratycznych wyborów - rodzaje prawa wyborczego - procedury wyborcze do parlamentu 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje nazwy organów władzy, do których społeczeństwo wybiera swoich przedstawicieli - wymienia zasady demokratycznych wyborów 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: legitymizacja władzy, ordynacja wyborcza - opisuje zasady demokratycznych wyborów - rozróżnia czynne i bierne prawo wyborcze 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia znaczenie udziału obywateli w wyborach - uzasadnia konieczność obowiązywania zasad demokratycznych wyborów - opisuje procedury wyborcze do parlamentu - odszukuje informacje o wynikach wyborów i zasadach ich przeprowadzania 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia zasadność istnienia przymusu wyborczego - wskazuje korzyści i zagrożenia wynikające z częstego przeprowadzania referendum - wymienia zalety oraz wady proporcjonalnego i większościowego systemu liczenia głosów 	<ul style="list-style-type: none"> - odszukuje informacje o wynikach wyborów w innych państwach - ocenia i porównuje polityczne kampanie wyborcze
6. Partie polityczne	<ul style="list-style-type: none"> - partie polityczne - funkcje partii politycznych - systemy partyjne - typy partii politycznych - polska scena polityczna 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin: partia polityczna - podaje nazwy partii politycznych istniejących w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia funkcje partii politycznych - określa typy systemów partyjnych - wymienia nazwy krajów, w których obowiązują poszczególne systemy partyjne - charakteryzuje typy partii politycznych - na podstawie tekstu źródłowego wskazuje cechy ideologii konserwatywnej 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę partii politycznych we współczesnym świecie - opisuje procedury zakładania partii i podstawy jej działania - na podstawie tekstu źródłowego omawia tezę o częstej niejednoznaczności podziału na lewicę i prawicę w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje zalety i wady poszczególnych typów systemów partyjnych - charakteryzuje polską scenę polityczną - odszukuje informacje o programach partii politycznych istniejących w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia, jaki model finansowania partii politycznych jest najkorzystniejszy - ocenia jakość proponowanych przez partie polityczne hasel programowych
7. Mass media i opinia publiczna	<ul style="list-style-type: none"> - opinia publiczna - mass media i ich 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: opinia publiczna, mass 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin „czwarta władza” 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia nazwy ośrodków badania 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje sposoby przeprowadzania 	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzega wady i zalety różnych metod

	funkcje - termin „czwarta władza” - cenzura	media, cenzura - wymienia funkcje mass mediów	- opisuje funkcje mass mediów	opinii publicznej - rozróżnia i charakteryzuje rodzaje cenzury - korzysta z różnych źródeł informacji	badania opinii publicznej - wyjaśnia wpływ mass mediów oraz opinii publicznej na działalność władz i zachowania społeczne	badania opinii publicznej - rozumie i wyjaśnia problem manipulowania społeczeństwem za pomocą wyników badań oraz odpowiednio sformułowanych informacji
8. Służba publiczna	- administracja publiczna - służba cywilna - prawa i obowiązki obywatela - prawa i obowiązki urzędnika	- wskazuje obowiązki urzędników służby cywilnej - wymienia prawa przysługujące obywatelom korzystającym z usług urzędów publicznych	- omawia strukturę administracji publicznej - na podstawie tekstu źródłowego określa najważniejsze zasady moralne i etyczne obowiązujące urzędników służby cywilnej	- uzasadnia znaczenie apolityczności urzędników służby cywilnej - bierze udział w dyskusji na temat funkcjonowania idealnego urzędu oraz cech idealnego urzędnika	- wskazuje różnice między pracownikami służby cywilnej a urzędnikami mianowanymi służby cywilnej	- lokalizuje urzędy na terenie swojej gminy, powiatu i województwa oraz określa ich zakres zadań
Rozdział II: Samorządna Rzeczpospolita						
1. Władza centralna a samorząd terytorialny	- idea samorządności - rodzaje samorządów - podział administracyjny Polski - zadania samorządu terytorialnego - nadzór nad samorządem terytorialnym	- przedstawia ideę samorządności - tłumaczy, na czym polega zasada pomocniczości	- wyjaśnia termin: decentralizacja władzy - opisuje założenia reformy samorządu terytorialnego z 1999 r.	- wyjaśnia terminy: prawo lokalne, subwencja, Regionalna Izba Obrachunkowa - wymienia rodzaje samorządów w Polsce - rozróżnia zadania własne samorządu od zadań zleconych	- omawia, kto i w jaki sposób nadzoruje samorząd terytorialny - uzasadnia konieczność sprawowania nadzoru nad samorządem terytorialnym - określa, jaką rolę odgrywają Samorządowe Kolegia Odwoławcze	- przedstawia genezę samorządności w Polsce i na świecie - omawia przykłady realizacji zasady pomocniczości w UE
2. Samorząd gminny	- rodzaje gmin - władze gminne i ich uprawnienia - zadania i budżet	- wymienia typy gmin - charakteryzuje specyfikę poszczególnych typów	- omawia różnice między uprawnieniami władzy wykonawczej a kompetencjami	- opisuje sposób wyboru kandydatów do władz gminnych - wskazuje miejsce	- przedstawia własne propozycje inicjatyw, które można by finansować z	- inicjuje działania, które wpłynęłyby na podniesienie jakości życia mieszkańców

	gminy - rola obywatela w życiu gminy	gmin - wyjaśnia, w jaki sposób obywatele mogą wpływać na decyzje władz gminy	władzy uchwałodawczej w gminie - określa zadania władz gminnych - podaje przykłady spraw urzędowych, które można załatwić na poziomie gminy - wskazuje źródła gminnych dochodów i wydatków	urzędowania władz gminy, na której terenie mieszka - wymienia imiona i nazwiska osób pełniących najważniejsze funkcje w gminie (wójta, burmistrza lub prezydenta, przewodniczącego rady gminy bądź przewodniczącego rady miasta)	dochodów gminnych - podaje przykładowe rozwiązania problemów zaistniałych w gminie - ocenia pracę władz swojej gminy	w jego gminie - wskazuje sposoby pozyskiwania funduszy unijnych na realizację gminnych przedsięwzięć
3. Samorząd powiatowy	- rodzaje powiatów - władze powiatowe i ich uprawnienia - zadania i budżet powiatu	- wymienia typy powiatów - charakteryzuje specyfikę poszczególnych typów powiatów	- omawia różnice między uprawnieniami władzy wykonawczej a kompetencjami władzy uchwałodawczej w powiecie - określa zadania władz powiatowych - podaje przykłady spraw urzędowych, które można załatwić na poziomie powiatu - wskazuje źródła powiatowych dochodów i wydatków - na podstawie tekstu źródłowego przedstawia propozycje zmian, które warto byłoby wprowadzić w funkcjonowaniu powiatów	- opisuje sposób wyboru kandydatów do władz powiatowych - wskazuje miejsce urzędowania władz powiatu, na którego terenie mieszka - wymienia imiona i nazwiska osób pełniących najważniejsze funkcje w powiecie (starosta, przewodniczącego rady powiatu)	- przedstawia własne propozycje inicjatyw, które można by finansować z dochodów powiatowych - podaje przykładowe rozwiązania problemów zaistniałych w powiecie - ocenia pracę władz swojego powiatu	- inicjuje działania, które wpłynęłyby na podniesienie jakości życia mieszkańców w jego powiecie - wskazuje sposoby pozyskiwania funduszy unijnych na realizację przedsięwzięć powiatowych
4. Samorząd	- cechy województwa	- wyjaśnia, jaka jest	- wymienia różnice	- opisuje sposób	- omawia zmiany	- rozpoznaje herb

województki	<ul style="list-style-type: none"> - władze wojewódzkie i ich uprawnienia - zadania samorządu wojewódzkiego - budżet województwa - przedstawiciel rządu w województwie 	rola wojewody <ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady spraw urzędowych, które można załatwić na poziomie województwa 	między uprawnieniami władzy wykonawczej a kompetencjami władzy uchwałodawczej w województwie <ul style="list-style-type: none"> - określa zadania samorządu wojewódzkiego - wskazuje źródła dochodów i wydatków - na podstawie tekstu źródłowego przedstawia główne problemy dotyczące współpracy między różnymi organami władzy samorządu wojewódzkiego 	wyboru kandydatów do władz wojewódzkich <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje miejsce urzędowania władz województwa, na którego terenie mieszka - wymienia imiona i nazwiska osób pełniących najważniejsze funkcje w województwie (wojewody, marszałka wojewódzkiego) 	w podziale administracyjnym Polski, które zaszły od 1950 r. <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia własne propozycje inicjatyw, które można by finansować z dochodów wojewódzkich - podaje przykładowe rozwiązania problemów zaistniałych w województwie - ocenia pracę władz swojego województwa 	swojej gminy, powiatu oraz województwa i wyjaśnia ich symbolikę
5. Jak załatwić sprawę w urzędzie?	<ul style="list-style-type: none"> - urzędy publiczne i ich funkcjonowanie - proces informatyzacji urzędów - Biuletyn Informacji Publicznej - elektroniczny podpis 	<ul style="list-style-type: none"> - wypełnia wybrane formularze urzędowe, np. wniosek o wydanie dowodu osobistego - pobiera z internetu wybrane druki urzędowe 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin: Biuletyn Informacji Publicznej - odszukuje w różnych źródłach informacje na temat działalności wskazanych urzędów - tłumaczy, do czego służą karty opisu usługi 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje lokalizację najważniejszych urzędów w miejscu swojego zamieszkania - wymienia rodzaje usług świadczonych przez urzędy za pośrednictwem internetu 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje własne propozycje zmian w funkcjonowaniu urzędów - wyjaśnia konieczność informatyzacji administracji publicznej - podaje szanse i zagrożenia wynikające z informatyzacji urzędów 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcie biurokracji i podaje jej cechy pozytywne (idealne) oraz negatywne - proponuje zmiany na stronie internetowej urzędu w swojej miejscowości lub tworzy własną stronę WWW
Rozdział III: Polska i świat						
1. Polska polityka zagraniczna	<ul style="list-style-type: none"> - racja stanu - polityka zagraniczna - współpraca międzynarodowa 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin: polityka zagraniczna - wymienia podmioty uprawnione w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: racja stanu, służba dyplomatyczna i konsularna 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje różne sposoby działania w polityce zagranicznej 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia bieżącą politykę zagraniczną Polski - wymienia zadania 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie takich elementów polskiej polityki zagranicznej, jak:

	<ul style="list-style-type: none"> - podmioty polityki zagranicznej - służba dyplomatyczna i konsularna 	<p>do prowadzenia polityki zagranicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> - wskazuje główne kierunki polskiej polityki zagranicznej 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia kierunki polskiej polityki zagranicznej - na podstawie tekstu źródłowego omawia tezę o wpływie techniki na politykę międzynarodową 	<ul style="list-style-type: none"> - na podstawie mapy przedstawia kierunki polskiej polityki zagranicznej w Europie i na świecie 	<p>polskiej dyplomacji</p> <ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia konieczność współpracy międzynarodowej 	<p>wejście w struktury NATO, UE, Rady Europy czy uczestnictwo w konfliktach zbrojnych w Iraku i Afganistanie</p>
2. Integracja europejska	<ul style="list-style-type: none"> - geneza integracji europejskiej - trzy filary Unii Europejskiej - funkcjonowanie i organy Unii Europejskiej - przebieg integracji europejskiej - miejsce Polski w Unii Europejskiej - fundusze unijne 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia najważniejsze etapy integracji europejskiej - wymienia nazwy organów Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie Traktatu z Lizbony dla procesu integracji europejskiej - wskazuje na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia przyczyny integracji europejskiej - omawia szczegółowo etapy integracji europejskiej - charakteryzuje organy Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje korzyści i zagrożenia wynikające z integracji Polski z Unią Europejską - uczestniczy w dyskusji na temat dalszego pogłębiania i poszerzania integracji Unii Europejskiej oraz wprowadzenia euro w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> - poszukuje informacji na temat programów unijnych oraz budżetu UE - ocenia różnorodne aspekty funkcjonowania UE: finansowy, polityczny, społeczny, kulturowy itp.
3. Polska w organizacjach międzynarodowych	<ul style="list-style-type: none"> - organizacje międzynarodowe - rodzaje organizacji międzynarodowych - charakterystyka wybranych organizacji międzynarodowych - miejsce Polski w organizacjach międzynarodowych 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin: organizacja międzynarodowa - rozwija skrótowce: ONZ, NATO, ZSRR 	<ul style="list-style-type: none"> - rozwija skrótowiec: OBWE - określa zasadnicze cele wybranych organizacji międzynarodowych, do których należy Polska 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia typy organizacji międzynarodowych - wskazuje na mapie zasięg wybranych organizacji międzynarodowych 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia zaangażowanie Polski w funkcjonowanie organizacji międzynarodowych (np. NATO) - odszukuje informacje na temat wybranych organizacji międzynarodowych 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje skuteczność działania poszczególnych organizacji międzynarodowych - zna aktualnych liderów poszczególnych organizacji międzynarodowych
4. Organizacja Narodów Zjednoczonych	<ul style="list-style-type: none"> - geneza ONZ - struktura i cele ONZ - misje pokojowe - organizacje wyspecjalizowane ONZ 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje nazwy najważniejszych organów ONZ - wymienia najważniejsze organizacje wyspecjalizowane ONZ 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przyczyny utworzenia ONZ - określa założenia i cele ONZ - charakteryzuje działalność UNESCO i UNICEF 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia genezę ONZ - charakteryzuje poszczególne organy ONZ - lokalizuje na mapie miejsca misji pokojowych ONZ 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia skuteczność działań podejmowanych przez ONZ - uczestniczy w dyskusji na temat przyszłości i reformy ONZ 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia mechanizmy funkcjonowania ONZ (wybór przedstawicieli, sposób nabywania i utraty członkostwa, podejmowanie decyzji w ZO i RB) - ocenia wkład Polski

						w funkcjonowanie ONZ
5. Konflikty międzynarodowe	<ul style="list-style-type: none"> - konflikty na świecie i ich przyczyny - migracje ludności - główne formy migracji - terroryzm 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: migracja, terroryzm - wymienia potencjalne skutki konfliktów zbrojnych i działań terrorystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje aktualne konflikty i wskazuje na mapie miejsca, w których do nich doszło - opisuje różnorodne formy działań terrorystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje różne formy migracji - tłumaczy, na czym polega uchodźstwo - opisuje wybrane zamachy terrorystyczne w XXI w. 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia działalność terrorystyczną, uwzględniając zasady moralne, prawo oraz skuteczność działania - odszukuje informacje na temat najważniejszych konfliktów zbrojnych na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje miejsca potencjalnych konfliktów w przyszłości i uzasadnia swój wybór - proponuje działania lokalne, państwowe i międzynarodowe zmierzające do rozwiązania problemów migracyjnych
6. Problemy współczesnego świata	<ul style="list-style-type: none"> - państwa Trzeciego Świata - podział na bogatą Północ i biedne Południe - problemy współczesnego świata - pomoc humanitarna - globalizacja 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: Trzeci Świat, pomoc humanitarna - wskazuje na mapie kraje bogatej Północy i biednego Południa 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin: globalizacja - charakteryzuje problemy współczesnego świata 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia sposoby rozwiązywania problemów współczesnego świata - charakteryzuje działalność organizacji humanitarnych - opisuje różne wymiary globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia konieczność niesienia pomocy humanitarnej w wybranych rejonach świata - wskazuje pozytywne i negatywne strony globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia skuteczność różnorodnych form przeciwdziałania problemom współczesnego świata (pomoc humanitarna organizacji rządowych i pozarządowych, działalność MWF, BŚ, WHO, WTO)
Rozdział IV: Moja przyszłość zawodowa						
1. Wybór szkoły i zawodu	<ul style="list-style-type: none"> - predyspozycje wymagane w poszczególnych typach zawodów - typy szkół ponadgimnazjalnych i studiów wyższych - poradnictwo zawodowe - ścieżka kariery zawodowej 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje umiejętności i predyspozycje osobiste niezbędne do wykonywania określonych zawodów - wskazuje własne predyspozycje zawodowe - wymienia rodzaje szkół w Polsce - omawia możliwości dalszego kształcenia 	<ul style="list-style-type: none"> - planuje własną ścieżkę edukacji i kariery zawodowej - na podstawie tekstu źródłowego wyjaśnia ideę zmian w polskim systemie kształcenia - na podstawie tekstu źródłowego przedstawia przyczyny dotychczasowego systemu kształcenia na wybranych kierunkach 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia sposoby pozyskiwania informacji dotyczących dalszego kształcenia - ocenia skuteczność różnorodnych sposobów pozyskiwania informacji 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia dokonany przez siebie wybór dalszej ścieżki edukacyjnej i kariery zawodowej - wskazuje zalety i wady wykonywania określonych zawodów 	<ul style="list-style-type: none"> - oddziela kwestię prestiżu zawodowego od wysokości zarobków związanych z wykonywaniem określonych zawodów - ocenia wady i zalety prowadzenia własnej działalności gospodarczej, pracy na podstawie umowy o pracę i umowy cywilnej, pracy w pełnym i niepełnym wymiarze

						godzin
2. Rynek pracy	<ul style="list-style-type: none"> - rynek pracy - krajowy i lokalny rynek pracy - mobilność zawodowa - emigracja zarobkowa - kierunki emigracji zarobkowej - bezrobocie 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: rynek pracy, mobilność zawodowa, aktywność zawodowa, bezrobocie, bezrobotny, stopa bezrobocia - podaje przyczyny emigracji zarobkowej Polaków - wymienia zawody najbardziej poszukiwane na rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje potrzeby lokalnego rynku pracy - omawia działania instytucji wpływających na rynek pracy - wskazuje na mapie kierunki emigracji zarobkowej Polaków - przedstawia korzyści i zagrożenia wynikające z istnienia emigracji zarobkowej - tłumaczy, na czym polega „drenaż mózgów” 	<ul style="list-style-type: none"> - określa stopę bezrobocia w powiecie, na którego terenie mieszka - wskazuje przyczyny i skutki bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia sposoby przeciwdziałania bezrobociu - proponuje własne sposoby przeciwdziałania bezrobociu 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia skutki emigracji zarobkowej z perspektywy społecznej, ekonomicznej, politycznej i kulturowej - analizuje zjawisko bezrobocia w UE i na świecie
3. Moja pierwsza praca	<ul style="list-style-type: none"> - zasady poszukiwania pracy - staż zawodowy - CV i list motywacyjny - targi pracy - etapy procesu poszukiwania zatrudnienia - metody wyboru odpowiedniego kandydata na dane stanowisko 	<ul style="list-style-type: none"> - redaguje CV 	<ul style="list-style-type: none"> - redaguje list motywacyjny - wskazuje źródła informacji o ofertach pracy - umie odpowiednio się zachować w trakcie rozmowy kwalifikacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje korzyści wynikające ze zdobywania doświadczenia zawodowego w trakcie odbywania stażu - odszukuje w internecie wzory CV i listu motywacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia skuteczność różnych form poszukiwania pracy - określa cechy dobrego pracownika w zależności od charakteru pracy 	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadza rozmowę kwalifikacyjną z perspektywy pracodawcy
4. Pracownik i jego prawa	<ul style="list-style-type: none"> - prawa i obowiązki pracownika 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia podstawowe prawa i 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, na czym polega mobbing 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia zasady zatrudniania 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia wpływ związków 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie ustalania tzw. płacy

	<p>oraz pracodawcy</p> <ul style="list-style-type: none"> - kodeks pracy - prawa nieletnich pracowników - mobbing - związki zawodowe - Państwowa Inspekcja Pracy 	<p>obowiązki pracownika oraz pracodawcy</p>	<p>- na podstawie tekstu źródłowego określa obowiązki pracodawcy zatrudniającego osobę niepełnoletnią</p>	<p>młodocianych</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje nazwy instytucji, do których można zwrócić się o pomoc w przypadku łamania praw pracowniczych i mobbingu 	<p>zawodowych i Państwowej Inspekcji Pracy na warunki pracy</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje rolę NSZZ „Solidarność” w walce o prawa pracownicze w czasach PRL i obecnie - redaguje pismo w sprawie łamania praw pracowniczych 	<p>minimalnej z perspektywy rządu, związków zawodowych, pracodawców i pracowników</p> <ul style="list-style-type: none"> - poszukuje informacji na temat sposobów zawierania umów o pracę
<p>5. Jak założyć własną firmę?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - procedury zakładania firmy - biznesplan - formy działalności gospodarczej - marketing i zarządzanie przedsiębiorstwem 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: biznesplan, marketing - wymienia podstawowe procedury związane z założeniem firmy 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rodzaje działalności gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia biznesplan dla własnej firmy - charakteryzuje różne rodzaje działalności gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia korzyści i zagrożenia związane z założeniem własnej firmy - omawia zasady marketingu i zarządzania 	<ul style="list-style-type: none"> - opracowuje plan finansowy własnej firmy - poszukuje informacji o możliwościach pozyskania funduszy na rozpoczęcie działalności gospodarczej (kredyt bankowy, projekt UE, programy UP)
<p>6. Etyka życia gospodarczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nieuczciwe praktyki rynkowe – plagiat, piractwo - szara strefa - etyka zawodowa - zawody zaufania publicznego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia terminy: norma moralna (etyczna), zaufanie publiczne - omawia rodzaje nieuczciwych praktyk - wymienia zawody zaufania publicznego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia zjawisko szarej strefy - na podstawie tekstu źródłowego gromadzi argumenty do dyskusji na temat braku możliwości prawnego usankcjonowania zaufania 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przyczyny nieuczciwych praktyk rynkowych - odszukuje informacje o kodeksach etyki zawodowej 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia rozwiązania, które mogłyby ograniczyć tzw. szarą strefę i nieetyczne zachowania w życiu gospodarczym - ocenia etyczność określonych działań w życiu gospodarczym 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia zjawiska nieuczciwej konkurencji i dumpingu - udowadnia pozytywną rolę kapitału zaufania (teoria gier) w biznesie - analizuje kodeksy etyki zawodowej